

Patti Smith M Train

Vzpomínky



DOKOŘÁN

M Train

Patti Smith
M Train

Vzpomínky

DOKOŘÁN

Patti Smith
M Train
Vzpomínky

Copyright © 2015 by Patti Smith
Translation © Lýdie Kárníková, 2016

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být rozmnožována a rozšiřována jakýmkoli způsobem bez předchozího písemného svolení nakladatele.

Druhé vydání v českém jazyce (první elektronické).
Z anglického originálu *M Train* přeložila Lýdie Kárníková.
Odpovědný redaktor Zdeněk Kárník.
Redakce Tereza Kodlová.
Obálka, grafická úprava a sazba Martin Radimecký.
Konverze do elektronické verze Michal Puhač.
Vydalo v roce 2016 nakladatelství Dokořán, s. r. o.,
Holečkova 9, Praha 5,
dokoran@dokoran.cz, www.dokoran.cz.

(pdf – 875. publikace, 249. elektronická;
epub – 876. publikace, 250. elektronická;
mobi – 877. publikace, 251. elektronická)

ISBN: 978-80-7363-815-3 (pdf)
ISBN: 978-80-7363-816-0 (epub)
ISBN: 978-80-7363-817-7 (mobi)

Obsah

Café 'Ino	13
Přepínání programů	31
Vykrajovaná zvířátka	47
Blecha saje krev	63
Kopec fazolí	69
Hodiny bez ručiček	79
Studna	83
Kolo štěstí	99
Jak jsem ztratila ptáčka na klíček	117
Jmenovala se Sandy	133
Vecchia Zimarra	144
Mu	146
Démoni vzbouřeného vzduchu	173
Sen o Alfredu Wegenerovi	186
Cesta do Larache	191
Krytá země	203
Jak Lindenová zabije to, co miluje	208
Údolí ztracených	211
Hodina poledne	216
Doslov	223
Seznam ilustrací	243

Samovi

Není nijak snadné psát o ničem.

To mi řekl pasáček, když jsem překročila rám snu. Popluhoval se na skládací židli, nenápadně pohledný a pronikavě lakonický; nakláněl se dozadu a obrubou klobouku se letmo dotýkal šedohnědé fasády osamělé kavárny. Říkám osamělé, protože se zdálo, že kolem dokola není nic, až na obstarožní benzínové čerpadlo a rezavějící žlab, který zdobil náhrdelník ovadů přehozený přes poslední usazeniny zatuchlé vody. Kolem dokola nebylo nic, ani nikdo, ale zdálo se, že mu to nevadí; posunul si jen klobouk níž do očí a mluvil dál. Byl to klasický klobouk, podobný modelu Silverbelly Open Road, jaký nosíval Lyndon Johnson.

– Ale i tak jdeme dál, pokračoval, živíme v sobě všechny možné bláznivé naděje. Abychom znovu získali to, co jsme ztratili, odštěpek osobního zjevení. Je to závislost, jako hrát automaty nebo golf.

– Je o dost snazší mluvit o ničem, řekla jsem.

Ne, že by přímo ignoroval mou přítomnost, ale neodpověděl.

– No, tak jako tak, ty dva centy jsou moje.

– Zrovna to chceš zabalit, zahodit hole do řeky, když najednou chytíš správné tempo. Míček se kutálí přímo do jamky a mince plní tvou čepici.

Slunce se zachytilo o přezku jeho pásku a vyslalo záblesk, který se chvějivě přehnal přes pustou planinu. Ozvalo se pronikavé hvízdnutí, a jak jsem ukročila doprava, zahlédla jsem

koutkem oka jeho stín, rozlévající celý nový soubor sofismů, ze zcela jiného úhlu.

– Už jsem tady někdy byla, je to tak?

Jenom dál seděl a nehnutě zíral přes planinu.

Zmetek, pomyslela jsem si. Ignoruje mě.

– Hej, řekla jsem, nejsem mrtvá, nejsem stín, co přejde. Jsem tady, z masa a kostí.

Vytáhl z kapsy notes a začal psát.

– Musíš se na mě alespoň podívat, řekla jsem. Koneckonců je to můj sen.

Přítáhla jsem se k němu blíž, tak blízko, abych viděla, co píše. Notes byl otevřený na prázdné stránce a najednou se zhmotnila tři slova.

Kdepak, je můj.

– No, to budu asi prokletá, zamumlala jsem. Zakryla jsem si oči a podívala se před sebe, na to, na co se díval on – prašné mraky pustina stepní běžci bílé nebe – celé množství ničeho.

– Spisovatel je průvodčí, řekl ospale.

Nechala jsem ho o samotě vykládat zkroucenou dráhu závitů myslí a vydala se toulkou dál. Slova chvíli prodlévala a pak opadala, jak jsem nastoupila do svého vlastního vlaku, který mě vyklopil oblečenou v rozválené posteli.

Otevřela jsem oči, vstala a klopýtla do koupelny, kde jsem si jedním rychlým pohybem opláchla obličej studenou vodou. Natáhla jsem si boty, nakrmila kočky, čapla svou čepici a starý černý kabát a vydala se ven, cestou, kterou už jsem se vydala tolikrát, přes širokou avenue do Bedford Street, do malé kavárny v Greenwich Village.



Café 'Ino



Café 'Ino

Café 'Ino

Čtyři stropní větráky se točí nad hlavou.

Café 'Ino je prázdné, až na kuchaře z Mexika a kluka jménem Zak, který mi připraví mou obvyklou objednávku, hnědý chléb, malou misku olivového oleje a černou kávu. Zalezu si do svého rohu, pořád v kabátě a čepici. Je devět ráno. Jsem tu první. Bedford Street ve chvíli, kdy se město probouzí. Můj stolek vtisknutý mezi kávovar a okno do ulice mi poskytuje pocit soukromí, kde se mohu stáhnout do své vlastní atmosféry.

Konec listopadu. Malá kavárna působí studeně. Tak proč se větráky na stropě točí? Možná, když na ně budu dostatečně dlouho zírat, začne se i má mysl točit.

Není nijak snadné psát o ničem.

Slyším zvuk pasáčkova rozkazovačného, ospalého hlasu. Naškrábu jeho větu na ubrousek. Jak vás někdo může namíchnout ve snu a mít ještě kuráž doznívat v bdělosti? Cítím, že mu chci odporovat, ne odseknutím, ale jednáním. Dívám se na své ruce. Jsem si jistá, že bych dokázala psát o ničem donekonečna. Jen kdybych někdy neměla nic na mysli.

Po chvíli přede mě Zak pokládá šálek čerstvé kávy.

– Dnes vás obsluhuji naposledy, říká vážně.

Dělá tu nejlepší kávu široko daleko, takže novinku slyším nerada.

– Proč? Odjíždíte někam?

– Otevírám si kavárnu na pláži, na promenádě na Rockaway Beach.

– No nepovídejte! Kavárnu na pláži!

Natáhnu si nohy přes sebe a pozoruji Zaka při jeho ranních úkonech. Nemůže vůbec tušit, že už odedávna sním o vlastní kavárně. Zřejmě to začalo četbou o kavárenském životě beatníků, surrealistů a francouzských symbolických básníků. Tam, kde jsem vyrůstala, nebyly žádné kavárny, ale existovaly v mých knihách a vzkvétaly každý den v mých toukách myšlenkami. V roce 1965 jsem odjela z jižního New Jersey a vydala se bloumat po New Yorku. Nic mi tehdy nepřipadalo romantičtější, než sedět v kavárně v Greenwich Village a psát básně. Nakonec jsem se odhodlala vstoupit do Caffè Dante na MacDougal Street. Nemohla jsem si dovolit objednat si jídlo, tak jsem jen pila kávu, ale nikomu to zřejmě nevadilo. Zdi byly pokryté florentskými výjevy a scénami z *Božské komedie*. Stejně scény, které jsou tam do dnešního dne, zbavené barev desetiletími cigaretového kouře.

V roce 1973 jsem se přestěhovala do světlého vzdušného pokoje s kuchyňkou ve stejné ulici, jen dva krátké bloky od Caffè Dante. V noci jsem mohla vylézt oknem, sednout si na kovové požární schodiště a pozorovat ruch v baru Kettle of Fish, jednom z oblíbených podniků Jacka Kerouaca. Na rohu s Bleecker Street měl mladý Maročan stánek, ve kterém prodával čerstvé závitky, ančovičky v soli a svazky čerstvé máty. Vstala jsem vždycky časně a nakoupila si zásoby. Uvařila jsem vodu, nalila ji do konvičky nacpané mátovými lístky a trávila celá odpoledne pitím čaje, pokuřováním hašiše a čtením po-
videk Mohammeda Mrabeta a Isabelle Eberhardtové.

V té době ještě Café 'Ino neexistovalo. Seděla jsem v Caffè Dante u nízkého okna, dívala se do malé zadní uličky a četla Mrabetovu *Kavárnu na pláži*. Mladý prodejce ryb jménem Driss potkává samotářského, protivného stařečka, který vlastní takzvanou kavárnu na kamenitém pásu pobřeží poblíž města Tanger, s jedním stolkem a jednou židlí. Zpomalená atmosféra, která kavárnu halila, mě natolik pohltila, že jsem si nepřála nic jiného, než v ní dlít. Tak jako Driss jsem snila o tom, že

jednoho dne otevřu kavárnu vlastní. Myslela jsem na ni tak intenzivně, že jsem mohla téměř vstoupit dovnitř: Café Neural, malý přístav, ve kterém básníci a cestovatelé naleznou prostotu útočiště.

Představovala jsem si prošoupané perské koberce na širokých prknech na podlaze, dva dlouhé dřevěné stoly s lavicemi, pár malých stolků, pec na pečení chleba. Každé ráno bych otřela stoly voňavým čajem, jako to dělají v Čínské čtvrti. Žádná hudba, žádné nápojové lístky; jenom ticho černá káva olivový olej čerstvá máta tmavý chléb. Zdi ozdobené fotografiemi: melancholický portrét jmenovce kavárny a malý obrázek zapovězeného básníka Paula Verlaina, schouleného v kabátě za sklenkou absintu.

V roce 1978 jsem přišla k troše peněz a mohla jsem zaplatit zálohu za pronájem přízemního domku na East Tenth Street. Býval to salon krásy, ale teď byl domek prázdný, až na tři bílé stropní větráky a pár skládacích židlí. Můj bratr Todd dohlížel na opravy. Vymalovali jsme prostor nabílo a navoskovali dřevěnou podlahu. Dvě široká stropní okna zaplavovala prostor světlem. Několik dní jsem pod nimi seděla u malého karetního stolků, pila kávu z bistra a rozmýšlela další kroky. Budu potřebovat prostředky na novou toaletu a kávovar a celé sáhy bílého mušelínu k zahalení oken. Praktické myšlenky, které se většinou poddaly hudbě mé vnitřní představivosti.

Nakonec jsem musela svou kavárnu opustit. Dva roky předtím jsem v Detroitu potkala muzikanta Freda „Sonic“ Smitha. Bylo to nečekané setkání, které pozvolna změnilo kurs mého života. Moje toužení po něm prostupovalo všechno – mé básně, mé písně, mé srdce. Nějakou dobu jsme snášeli žít jako paralelní existence, přejížděli z New Yorku do Detroitu a zpět; krátká setkání, která vždy ústila v srdcervoucí odloučení. Právě když jsem si rozmýšlela, kam ve své kavárně umístím dřez a kávovar, Fred mě zapřisáhl, abych se za ním přestěhovala do Detroitu. Nic na světě mi nepřipadalo podstatnější, než připojit se ke své lásce, k muži, za kterého jsem byla souzena

se provdat. Rozloučila jsem se s New Yorkem a všemi touhami, které s ním souvisely. Sbalila jsem si, co bylo nejnnutnější, a všeho ostatního se vzdala – spolu s tím i své zálohy a kavárny. Nezáleželo mi na tom. Stačily mi hodiny samoty, které jsem strávila pitím kávy u karetního stolku, zalitá září svého kavárenského snu.

Několik měsíců před prvním výročím naší svatby mi Fred řekl, že když mu slíbím, že spolu počneme dítě, vezme mě kamkoliv na světě. Bez zaváhání jsem zvolila Saint-Laurent-du-Maroni, hraniční městečko v severozápadní Francouzské Guyaně na atlantickém pobřeží Jižní Ameriky. Dlouho jsem si přála spatřit pozůstatky francouzské trestanecké kolonie – místo, kam kdysi zavírali největší zločince před tím, než je vyslali lodí do trestnice na Ďábelském ostrově. V *Deníku zloděje* psal Jean Genet o Saint-Laurent jako o posvátné půdě a pro galejníky nacházel pouze slova čiré, zbožné empatie. Psal o hierarchii nedotknutelné zločinnosti, mužné ctnosti, která rozkvétala jako koruna v hrozivých zákoutích Francouzské Guyany. Sestoupal za nimi dolů po společenském žebříku: polepšovna, krádeže, třikrát trestaný a vězněný. Ale zrovna v době, kdy byl odsouzen naposledy, byla věznice, kterou držel v tak posvátné úctě, prohlášena za nehumánní a zavřena. Poslední přeživší vězně převezli do Francie. Genet odseděl svůj trest ve Fresnes jižně od Paříže, za hořkého bědování, že mu nebylo dopřáno velkolepého uvěznění, po kterém tolik dychtil. Zdrčený pak psal: *Vykleštili mě, vyoperovali ze mě nízkost.*

Genet byl uvězněn příliš pozdě na to, aby se mohl připojit k bratrstvu, které zvětšil ve svém díle. Nechali ho za zdi věznice jako chromého chlapce v Hamelnu, kterého odmítli vpustit do dětského ráje, protože k bráně dorazil příliš pozdě.

Ve svých sedmdesáti letech byl velmi chabého zdraví a nejspíše by se na místo sám nikdy nevydal. Vysnila jsem si, že mu přivezu tamní půdu a kameny. Ačkoliv se Fred mými donkichotskými myšlenkami často velmi bavil, nebral můj nový úkol na lehkou váhu. S cestou ihned souhlasil. Napsala jsem

dopis Williamovi Burroughsovi, kterého jsem znala od svých mladých let. William, Genetův blízký přítel s romantickým citem sobě vlastním, slíbil, že mi pomůže doručit kameny ve správný čas.

S Fredem jsme se na naši cestu začali připravovat v detroitské veřejné knihovně, kde jsme trávili celé dny a studovali dějiny Surinamu a Francouzské Guyany. Těšili jsme se, že objevíme místo, které jsme ani jeden z nás dosud nenavštívili, a začali jsme rozvrhovat první kroky naší cesty: jedinou možností byl linkový let do Miami, následovaný lety místními aerolinkami přes Barbados, Granadu a Haiti, se závěrečným přistáním v Surinamu. Odtud jsme se museli dostat za hlavní město do městečka u řeky, pronajmout si loďku, přeplout řeku Maroni a vylodit se ve Francouzské Guyaně. Cestu jsme rozmýšleli pozdě do noci. Fred nakoupil mapy, khaki oblečení, cestovní šeky a kompas, ostříhal si své dlouhé vlasy a pořídil si francouzský slovník. Jakmile se chopil nějakého nápadu, věnoval se mu z každého úhlu. Geneta si ale nepřečetl. Tuhle část nechal na mě.

V neděli jsme s Fredem odletěli do Miami a zůstali dvě noci v motelu Mr. Tony's. V pokoji byla pod nízkým stropem přivrtaná malá černobílá televize, která fungovala na mince. Dali jsme si červené fazole a žlutou rýži v restauraci Little Havana a navštívili park Krokodýlí svět. Krátký pobyt na Floridě nás připravil na extrémní horko, kterému jsme měli následující týdny čelit. Naše další cesta byla zdlouhavá; v Granadě a na Haiti nechali vystoupit všechny pasažéry a prohledávali letadlo kvůli pašovanému zboží. Při rozbřesku jsme konečně přistáli v Surinamu. U letadla stála hrstka mladých vojáků se samopaly a čekala, až všichni nastoupíme do autobusu, který nás přemístil do předem prověřeného hotelu. Ve vzduchu viselo první výročí vojenského puče, který 25. února 1980 svrhl demokratickou vládu; výročí jen pár dní před naším vlastním. Byli jsme jediní Američané široko daleko a byli jsme ujištěni, že jsme pod jejich ochranou.



Fred, řeka Maroni

Po několika dnech ukrutného vedra v hlavním městě Paramaribo nás průvodce odvezl 150 kilometrů do města Albina na západním břehu řeky tvořící hranici s Francouzskou Guyanou. Růžové nebe bylo protkané žilami blesků. Náš průvodce sehnal místního chlapce, který se uvolil, že nás převezde přes řeku Maroni na piroze, dlouhé úzké lodi vydlabané z kmene stromu. Věci jsme si sbalili prozíravě, takže jsme se zavazadly mohli zacházet snadno. Na plavbu jsme se vydali v lehkém dešti, který rychle nabral na síle a během pár chvil se proměnil v přívalový liják. Chlapec mi podal deštník a varoval nás, abychom nebrouzdali prsty ve vodě podél nízkého lemu lodi. V tu chvíli jsem si všimla, že se řeka hemží malinkými černými rybkami. Piraně! Ucukla jsem rukou a chlapec se zasmál.

Asi za hodinu nás vysadil na bahnitém náspu. Vytáhl pirogu na souš a připojil se k několika dělníkům, kteří se schovávali před deštěm pod černou voskovanou plachtou nataženou mezi



Průvodce, řeka Maroni

čtyřmi kůly. Při pohledu na naše zmatení byli zjevně pobaveni a prstem ukazovali směrem k hlavní silnici. Škrábali jsme se na kluzký pahorek za zvuku karibské písničky „Soca Dance“ od Mighty Swallow. Její zvuk se topil v neutuchajícím dešti. Promoklí na kost jsme se táhli skrz městečko a nakonec našli úkryt v místním baru, pravděpodobně jediném ve městě. Barman mi připravil kávu a Fredovi podal pivo. Dva muži seděli za stolem a pili calvados. Odpoledne uplynulo; vypila jsem několik šálek, zatímco Fred konverzoval svou lámanou francouzštinou s jedním z návštěvníků baru, robustním správcem nedaleké želví rezervace. Když déšť polevil, objevil se v baru majitel místního hotelu a nabídl nám ubytování. Po něm se vynořila jeho mladší, mrzutější verze. Vzal naše batohy a my následovali oba muže po bahnité cestě dolů z kopce do hotelu. Ani jsme si nezarezervovali ubytování a přesto na nás čekal hotelový pokoj.

Hôtel Galibi byl spartánský, ale útulný. Na prádelníku stála malá lahvička ředěného koňaku a dva plastové kalíšky. Vyčerpání jsme usnuli a spali, navzdory dešti, který se v noci vrátil a tloukl do vlnité plechové střechy pod naším oknem. Když jsme se probudili, čekaly na nás dva hrnky kávy. Ranní slunce bylo silné. Pověsila jsem naše oblečení na dvorek, aby uschlo. Na Fredově tričku ležel malý chameleon a roztékal se do jeho světle hnědé barvy. Vyndala jsem z kapes všechny věci a rozprostřela je na malý stolek: zvadlou mapu, promočené účtenky, rozmačkané ovoce, Fredova všudypřítomná trsátka.

Kolem poledne nás vyzvedl místní dělník a zavezl nás k ruinám saintlaurenské věznice. Po nádvoří pobíhalo několik divokých kuřat a hrabalo ve vyprahlé hlíně, opodál stál bicykl, vzhůru nohama na řídítkách. Jinak nikde nikdo. Náš řidič s námi prošel pod nízkým kamenným obloukem a vytratil se. Prostor dýchal atmosférou tragicky zaniklé, kdysi vzkvétající kolonie – té, která podrývala duše vězňených a vysílala jejich skořápky na Ďábelský ostrov. Pohybovali jsme se prostorem v alchymickém tichu, abychom nerušili duše zemřelých, které místu vládly.

Vstoupila jsem do části se samotkami, abych našla ten pravý kámen. Prozkoumávala jsem vybledlé tetování na zdech. Vlasaté koule, ptáci s křídly, základní orgány Genetových andělů. Tady ne, říkala jsem si, ještě ne. Rozhlédla jsem se, abych našla Freda. Proklestil si cestu vysokou trávou a přerostlými palmami a objevil malý hřbitov. Viděla jsem ho, jak se zastavil před slovy *Synu, tvá matka se za tebe modlí* vytesanými na malém náhrobku. Dlouho u něj stál a díval se do nebe. Nechala jsem ho o samotě a šla obhlédnout vnější budovy. Nakonec jsem si jako místo k nasbírání kamenů vybrala společnou celu. Byla to vlhká místnost velká jako menší letecký hangár. Ve zdech byly přikované těžké rezavé řetězy osvětlené tenounkými paprsky světla. Pořád ale bylo cítit závan života: hnůj, hlína a šiky pobíhajících brouků.



Saintlaurenská věznice

Odhrnula jsem několik čísel půdy, abych našla kameny, které se kdysi možná vrážely do hrubých chodidel vězňů a podrážek těžkých bot stráží. Pečlivě jsem vybrala tři a uložila je do velké krabičky od sirek Gitanes, spolu s kousky hlíny, která na nich ulpívala. Fred mi podal kapesník, abych si otřela ruce, a pak z něj vytvořil malý sáček na krabičku. Vložil mi ho do dlaní; první krok k tomu, abych mohla kameny vložit do dlaní Genetovi.

V Saint Laurent jsme se nezdrželi dlouho. Vyrazili jsme směrem k moři, ale želví rezervace byla zavřená, období kladení vajec. Fred strávil mnoho času v nedalekém baru zapletený v rozhovorech s místními. Navzdory horku měl na sobě košili a kravatu. Zdálo se, že ho místní muži respektují, dívali se na něj bez ironie. Působil tak na ostatní muže. Já byla šťastná, že mohu sedět na dřevěné přepravce před barem a dívat se do



Mříže společné cely

prázdné ulice, kterou jsem nikdy předtím neviděla a zřejmě ji nikdy znovu nespátřím. Tímto úsekem procházeli kdysi vězni. Zavřela jsem oči a představovala si je, jak se táhnou dusivým horkem s řetězy na nohou; kruté pobavení pro hrstku obyvatel prašného, opuštěného městečka.

Cestou z baru do hotelu jsem neviděla žádné psy, žádné děti hrající si na ulici, žádné ženy. Většinu času jsem se držela sama. Vzhlédla jsem nahoru a zahlédla v oknech hotelu služku, bosou dívku s dlouhými černými vlasy, jak pobíhá chodbami. Usmála se a zamávala mi; nemluvila anglicky a byla pořad na nohou. Uklidila v našem pokoji, sebrala prádlo ze dvora, vyprala ho a vyžehlila. Jako výraz vděku jsem jí věnovala jeden ze svých náramků, zlatý řetízek s přívěskem čtyřlístku. Když jsme odjížděli, zahlédla jsem, jak se jí pohupuje na zápěstí.

Ve Francouzské Guayaně nejezdily vlaky; neexistovala tu žádná železniční doprava. Jeden z místních v baru nám sehnal řidiče, který se nosil jako herec v jamajské filmové klasice *The*

Harder They Come. Měl na sobě letecké sluneční brýle, čapku s ohnutým kšiltem a tričko s leopardím vzorem. Dohodli jsme se na ceně a on souhlasil, že nás odveze 268 kilometrů do města Cayenne. Řídil rozhrkaný béžový Peugeot a trval na tom, že si dáme batohy vedle něj na sedadlo spolujezdce; v kufru prý vozívá kuřata. Jeli jsme podél Route Nationale, deštěm, který se střídal s prchavým sluncem, a poslouchali reggae přerývané chrčivými zvuky rádia. Když signál vypadl úplně, přepnul řidič na kazetu s albem kapely Queen *Cement*.

Každou chvíli jsem rozvazovala kapesník a dívala se na krabičku Gitanes se siluetou cikánky pózující s tamburínou ve spirále namodralého kouře. Ale neotevřela jsem ji. Přehrávala jsem si před očima kratičký, triumfální okamžik, kdy kameny předám Genetovi. Fred mě držel za ruku, zatímco jsme beze slov projížděli hustými lesy a na cestě míjeli malé, šlachovité indiány se širokými rameny a leguány na hlavách. Projížděli jsme maličkými osadami, jako Tonate, ve které stálo jen pár domků a jeden dvoumetrový krucifix. Poprosili jsme řidiče, aby zastavil. Vystoupil a prohlížel pneumatiky. Fred si vyfotil ceduli s nápisem *Tonate, Population 9*, a já se krátce pomodlila.

Nevázala nás žádná konkrétní touha nebo očekávání; hlavní mise byla splněna, neměli jsme žádnou konečnou stanici, žádné rezervace hotelů. Byli jsme svobodní. Ale jak jsme se přiblížili k městu Kourou, ucítili jsme změnu ve vzduchu. Vjeli jsme do vojenské zóny a po chvíli dorazili na kontrolní stanoviště. Vojáci prohlíželi řidičův průkaz a po nekonečném tichu jsme byli požádáni, abychom vystoupili z auta. Dva důstojníci prohledali přední a zadní sedadla. V přihrádce na rukavice našli vystřelovací nůž s rozbitou mechanikou. To není tak hrozné, pomyslela jsem si, ale když poklepali na kapotu kufru, řidič viditelně znervózněl. Mrtvá kuřata? Možná drogy. Obešli auto a pak ho požádali o klíče. Vhodil je zbrkle do mělké strže a dal se na útěk, ale hned ho chytili a zkrouceného přitiskli k zemi. Podívala jsem se úkosem na Freda. Jako mladý měl problémy



Řeka Cayenne

se zákonem a vždycky se měl před orgány na pozoru. Nedal na sobě ale znát jediný pocit a já se řídila podle něj.

Otevřeli kufr auta. Uvnitř ležel muž, mladý, kolem třiceti let, stočený jako slimák v rezavé ulitě. Dloubli do něj samopalem a přikázali mu, ať vyleze. Vypadal vyděšeně. Všechny nás odtáhli na stanici, strčili do samostatných místností a vyslyšali ve francouzštině. Dokázala jsem odpovědět jen na nejjednodušší otázky; Fred, zavřený v jiné místnosti, mluvil svou útržkovitou francouzštinou naučenou v baru. Na strážnici se objevil velitel a oba nás k němu odvedli. Měl širokánský hrudník, tmavé, smutné oči a tlustý knír, který vévodil jeho ustarané tváři ztmavlé sluncem. Fred se rychle vzpamatoval a já vklouzla do role poddajné ženy; strážnice, obskurní přístavek Cizinecké legie, byla světem mužů. V tichosti jsem sledovala lidský kontraband, jak ho svlečeného a spoutaného odvádějí pryč. Zavolali Freda do velitelovy kanceláře. Otočil

se a podíval se na mě. Bud' klidná, vyslal ke mně ze svých bledě modrých očí.

Důstojník přinesl naše batohy a další muž v bílých rukavicích prošel všechny naše věci. Seděla jsem na židli a v ruce držela uzlík z kapesníku. Ulevilo se mi, že ho po mě nikdo nechtěl, protože jako předmět pro mne měla má krabička stejně posvátnou hodnotu jako svatební prsten. Necítila jsem ve vzduchu žádné hrozící nebezpečí, ale nakázala jsem si držet jazyk za zuby. Vyšetřovatel mi přinesl černou kávu na oválném podnose, šálek položený na látkovém ubrousku s obrázkem modrého motýla, a vstoupil do velitelovy kanceláře. Zahlédla jsem za dveřmi Fredův profil.

Za nějakou chvíli vyšli. Vypadali přátelsky naladěni. Velitel Freda po chlapsku objal a usadil nás do soukromého auta. Nikdo z nás nic neříkal, zatímco nás vezli do hlavního města Cayenne, u ústí stejnojmenné řeky. Fred dostal od velitele adresu nějakého hotelu. Vysadili nás na konci silnice u úpatí hory. Je to někde tam nahoře, posunkoval řidič. Vzali jsme si batohy a vystoupali po kamenných schodech k cestičce, která nás zavedla k dalšímu místu našeho spočinutí.

- O čem jste se s velitelem bavili? zeptala jsem se.
- To si nejsem vůbec jistý, mluvil jenom francouzsky.
- Jak jste se dorozuměli?
- Koňak.

Fred vypadal zamyšleně.

– Víím, že myslíš na osud toho řidiče, řekl mi, ale s tím nic nezmůžeme. Vystavil nás obrovskému riziku a nakonec jsem se bál hlavně o tebe.

- Ach, ale já neměla strach.
- Já víím, řekl, proto jsem se o tebe bál.

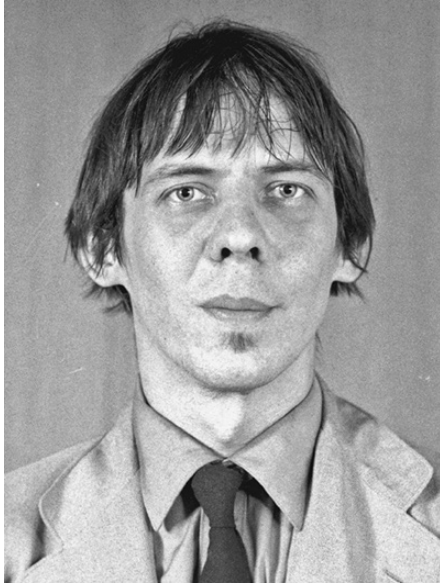
Hotel byl podle našich představ. Pili jsme francouzské brandy z papírového sáčku a spali zabalení ve vrstvách moskytiéry. V oknech nebylo sklo – v našem hotelu ani v žádných jiných domech ve městě. Žádná klimatizace, jenom vítr a občasný déšť



Patti, fotografie na vízum

jako úleva od horka a prachu. Poslouchali jsme nářek simultánních saxofonů ve stylu Coltranea, který se linul z betonových činžáků. Ráno jsme se vydali na průzkum Cayenne. Náměstí mělo tvar lichoběžníku, bylo černobíle dlážděné a orámované vysokými palmami. Nic netušíce jsme se ve městě octli v čase karnevalu a ulice byly pusté. Radnice v koloniálním stylu, dřevěná a natřená na bílo, byla po čas svátku zavřená. Na konci náměstí nás k sobě zvánlivě opuštěný kostel. Došli jsme k jeho vratům; když jsme vzali za kliku, zůstala nám na rukou rez. U vchodu jsme vhodili mince do kávové dózy, stará americká značka se sloganem *Nebeská káva*. Do paprsků světla se rozprskli roztoči prachu a uspořádali se do svatozáře nad andělem ze zářícího alabastru; ikony svatých stály lapeny za nahromaděnou sutí, sotva rozpoznatelné za vrstvami temného laku.

Všechno jako by plynulo zpomaleně. Ačkoliv jsme byli cizinci, pohybovali jsme se městem bez povšimnutí. Muži se



Fred, fotografie na vízum

handrkovali o cenu za leguána s dlouhým, mrštným ocasem. Přeplněné lodě vyrážely na Ďábelský ostrov. Z mamutí budovy diskotéky ve tvaru pásovce vytékal rytmus Kalypsa. Na ulici stálo několik stánků se suvenýry s identickým zbožím: tenké červené deky made in China, lesklé modré pláštěnky. Většinou ale zapalovače, všechny možné zapalovače, s obrázky papoušků, kosmických lodí a vojáků cizinecké legie. Nic nás tu příliš nedrželo a uvažovali jsme o vízu do Brazílie. Pořídili jsme si pasové fotografie u tajemného Číňana jménem Doktor Lam. Jeho studio bylo plné obrovských fotoaparátů, polámaných stativů a dlouhých řad lahviček a ampulí s bylinnými léky. Vyzvedli jsme si fotografie na víza, ale nakonec jsme v Cayenne zůstali až do našeho výročí, jako by nás místo začarovalo.

Poslední neděli naší cesty slavilo město konec karnevalu, ženy v pestrých šatech a muži v kloboucích. Vydali jsme se pěšky za jejich improvizovaným průvodem a došli až do

Rémire-Montjoly, obce jihovýchodně od města. Hýřící dav se rozpustil. Rémire se zdál téměř neobydlený; stáli jsme s Fredem v ohromení nad prázdnotou dlouhých, vlnami se mihotajících pláží. Byl to dokonalý den k našemu výročí a já se nemohla ubránit myšlenkám, jak ideální by toto místo bylo pro kavárnu na pláži. Fred šel několik kroků přede mnou a pískl na černého psa kdesi vpředu. Žádný náznak jeho pána. Hodil mu klacek do vody a pes ho přinesl. Klekla jsem si do písku a prstem kreslila plány své imaginární kavárny.

Cívka mlhavých úhlů se odvíjí, sklenice čaje, otevřený deník, kulatý kovový stolek podložený kapesními zápalkami. Kavárny. La Rouquet v Paříži, Café Josephinum ve Vídni, Bluebird Coffee-shop v Amsterdamu, Ice Café v Sydney, Café Aquí v Tucsonu, Wow Café v Point Loma v San Diegu, Caffè Trieste na North Beach, Caffè Del Professore v Neapoli, Café Uroxen v Uppsale, Lula Cafe na Logan Square a Café Zoo na berlínském nádraží.

Kavárna, kterou nikdy nezhmotním, kavárny, které nikdy nepoznám. Jako by četl mé myšlenky, přináší mi Zak beze slov čerstvý šálek.

– Kdy kavárnu otevíráte?

– Až se změní počasí, doufejme zkraje jara. Pár mých známých a já. Musíme ještě zařídit pár věcí, a potřebujeme trochu víc kapitálu na nákup vybavy.

Ptám se ho kolik, nabízím investici.

– Jste si jistá? ptá se mě, poněkud překvapeně. Popravdě se ani tolik neznáme, jenom se spolu účastníme našeho každodenního kávového rituálu.

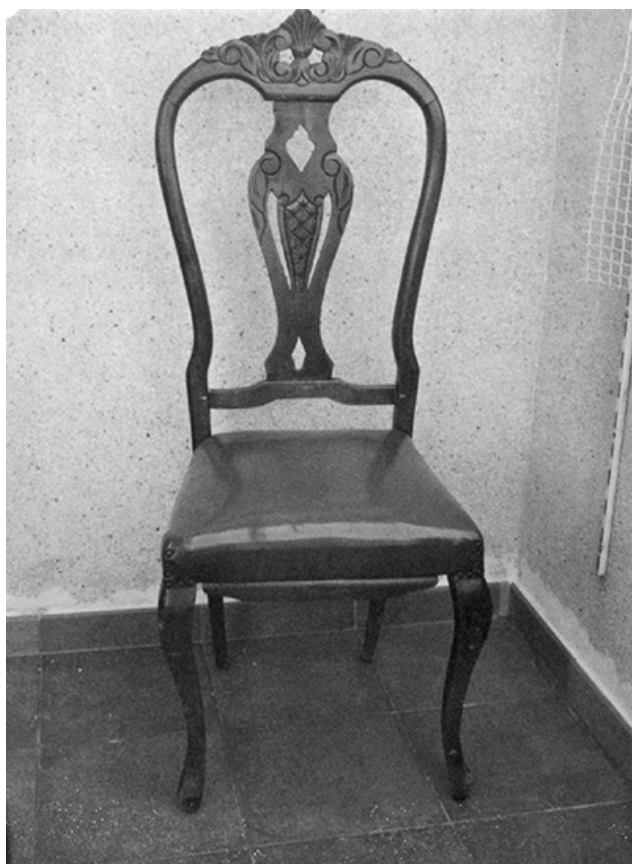
– Ano, jsem si jistá. Sama jsem přemýšlela, že bych jednou chtěla otevřít svou vlastní kavárnu.

– U nás budete mít kávu zdarma až do konce života.

– Dá-li Bůh, odpovídám.

Sedím před šálkem Zakovy dokonalé kávy. Nad hlavou se otáčí větrák, a jako přelétavá korouhev předstírá čtyři světové

strany. Velký, dunivý vítr, studený déšť, nebo hrozba deště; cítím kontinuitu neblahých nebes, jak se vynořuje a nepozorovaně prostupuje celou mou bytostí. Bez povšimnutí vklouzávám do nepatrné, přesto nepolevující tísně. Žádná deprese, spíše fascinace melancholií, která se protáčí v mé ruce jako malá planeta, pruhovaná stínem, neskutečně modrá.



Židle Roberta Bolaña, Blanes, Španělsko